

بهمین جهت در بعضی از کشورها معمول شده است که در دادگاه های نظامی در عین آنکه اکثریت دادرسان را نظامیان تشکیل میدهند ولی يك یا دو نفر از قضات دادگستری نیز به عضویت دادگاه تعیین میشوند و بدین ترتیب دادگاه مختلطی تشکیل میشود که اکثریت دادرسانها از نظامیان بوده و در ضمن قضات دادگستری نیز در آن شرکت داشته و در مواقع لزوم تذکرات لازمه را برای رعایت قوانین و اجرای مقررات تشریفاتی و حل مشکلات قانونی بقضات نظامی میدهند و بامتوجه ساختن آنان با اشتباهاتی که مرتکب میشوند نقص اطلاعات قضائی نظامیان را در دادگاه جبران مینمایند .

در ایران در سه مورد ذیل از قضات کشوری برای انجام امور قضائی نظامی میتوان انتخاب نمود :

اولا - بموجب ماده ۶ قانون دادرسی و کیفر ارتش مصوب دیماه ۱۳۱۸ ممکن است معاون دادستان ارتش بدرخواست وزارت جنگ و موافقت وزارت دادگستری از بین کارمندان قضائی وزارت دادگستری تعیین و منصوب شود بدین جهت دادستان ارتش از لحاظ نظارتی که بموجب ماده ۱۰ و ۱۱ قانون زبور در امور مرجوعه به دادستانها و بازپرسها و ضابطین نظامی دارد .

و همچنین بموجب اختیاراتی که بنا بر مواد ۱۶ و ۱۸ قانون نامبرده جهت اعتراض و تقاضای تجدید نظر نسبت با احکام دادگاههای نظامی بار داده شده میتواند بوسیله انتخاب یک نفر از کارمندان قضائی دادگستری بعنوان معاونت خود از اطلاعات قضائی کارمند نامبرده استفاده نموده و باین وسیله حتی الامکان از اشتباهات ناشی از نقصان اطلاعات مامورین قضائی نظامی در صدور احکام جلوگیری نماید .

علاوه بر معاونت دادستانی ارتش بموجب ماده ۶ قانون دادرسی ارتش ممکن است عده ای از کارمندان دیگر دادستانی ارتش نیز از بین قضات دادگستری انتخاب شوند و بطوریکه معمول شده است باز پرس هائی که در دادستانی ارتش انجام وظیفه مینمایند جزو کارمندان دادستانی ارتش محسوب شده و بنا بر این مشمول ماده ۶ قانون دادرسی ارتش دانسته شده و از کارمندان دادگستری بسمت باز پرس نیز در اداره دادرسی ارتش تعیین شده اند .

(از لحاظ اینکه کلیه ضابطین نظامی که بازپرس ها نیز جزو آنها محسوب میشوند طبق ماده ۱۰ قانون دادرسی ارتش تمت نظارت دادستان ارتش میباشد بنا بر این بازپرس های نظامی را نیز میتوان جزو کارمندان دادستانی ارتش محسوب داشت) .

ثانیاً - علاوه بر اینکه بموجب قانون دادرسی و کیفر ارتش اجازه داده شده است از بین قضات دادگستری برای کارمندی دادستانی ارتش انتخاب شود بموجب قانون دیگری که در سال ۱۳۲۳ به تصویب رسید مقرر شده است دادگاه فوق العاده ملی که برای رسیدگی به جرائم مربوط بوقایع شهریور ماه ۱۳۲۰ بایستی تشکیل شود مرکب از سه نفر قضات دادگستری که لا اقل دارای رتبه هشت قضائی باشند و دو نفر از افسران ارتش باشند و بدین ترتیب دادگاه مختلطی تشکیل شود .
ثالثاً - دادگاه های نظامی موقت متشکل در فرمانداری های نظامی شهرستانها که در اثنای جنگ بین الملل دوم تشکیل گردید نیز از ابتداء مقرر شده بود مرکب از افسران نظامی و کارمندان قضائی دادگستری باشند ولی بعداً منحصرأ مرکب از افسران نظامی گردید .

بغیر از سه مورد مذکور در بالا تا کنون در ایران مورد دیگری که قضات کشوری بتوانند قانوناً با نظامیان در امور قضائی نظامی شرکت داشته باشند وجود نداشته است .

در تشکیلات نظامی قدیم قبل از سازمان جدید ارتش ایران معمول بوده در سرباز خانه ها يك يا چند نفر از حکام شرع بنام قاضی عسکر تعیین میشدند که بجرائم ارتكابی سربازان که مطابق موازین شرعی قابل مجازات بوده رسیدگی و تعیین کیفر مینمودند ولی پس از سازمان جدید ارتش آنها فقط بادی مواظ مذهبى جهت سربازان میپرهازند و در امور قضائی نظامی دخالتى نمى نمایند مگر گاهى بعنوان وکیل مدافع در دادگاهها از متهمین دفاع مینمایند .

۷ - دخالت قضات کشوری در محاکم نظامی کشور های دیگر .

دادرسی نظامی کشور فرانسه - دادگاه های نظامی کشور فرانسه قبل از

سال ۱۹۲۸ منحصرأ از نظامیان تشکیل میگردد ولی بموجب قانون دادرسی

نظامی مورخ مارس ۱۹۲۸ در موارد ذیل: داد گاه های نظامی مرکب از قضات کشوری و لشکری میباشند.

الف - داد گاه های نظامی عادی دائمی (زمان صلح) مرکب از یک رئیس از کارمندان داد گستری و شش نفر افسر ارتش میباشند - کارمند داد گستری که ریاست داد گاه را عهده دار میباشد در موقعیکه داد گاه برای محاکمه افراد و افسران جزء و افسران ارشد تا درجه سر گردی باشد از بین مستشاران داد گاه استان محل دیوان حرب انتخاب میشود و در موقعیکه داد گاه برای محاکمه سرهنگ دوم ها و سرهنگ ها و همردیفان آنها باشد از بین رؤسای داد گاه استان محل دیوان حرب تعیین میشود چنانکه متهمی که بایستی محاکمه شود سر تیپ یا همردیف سر تیپ باشد ریاست دیوان حرب را رئیس شعبه اول داد گاه استان محل دیوان حرب یا قائم مقام او عهده دار خواهد شد و در مورد محاکمه سر لشکرها و سپهبد ها و مارشال ها یا یکی از امرای کارمند شورای عالی جنگ یا امرائی که فرماندهی کل ستونی را در مقابل دشمن عهده دار بوده اند دیوان حرب در پایتخت و در تحت ریاست رئیس شعبه اول داد گاه استان پاریس یا قائم مقام او تشکیل میشود .
قضات کشوری که بشرح بالا جهت ریاست دیوان حرب تعیین میشوند در هر حوزه نظامی برای مدت ششماه انتخاب میگرددند و دو نفر رئیس علی البدل نیز جهت جانشینی آنها در مواقعیکه نتوانند انجام وظیفه کنند برای همان مدت تعیین میشوند ولی پس از انقضای شش ماه چنانکه دادرسی متهم یا متهمینی که قبلا شروع شده خاتمه پیدا نکرده باشد رؤسای منتخبه و وظائف خود را تا ختم دادرسی همان متهمین ادامه میدهند

ب - داد گاه های متشکله برای رسیدگی بامور ذیل :

رسیدگی به اختلاف نظر بین باز پرس و دادستان نظامی در مورد بازداشت متهم رسیدگی به اعتراض متهم نسبت بقرار بازداشت او .

رسیدگی به اختلاف نظر بین باز پرس و دادستان نظامی یا بین باز پرس و فرمانده ناحیه نظامی راجع به مجرمیت متهم یا صلاحیت داد گاه یا موضوع دیگر :

رسیدگی به اعتراض متهم نسبت بقرار مجرمیت یا صلاحیت دیوان حرب .

امور مذکور در بالا در هیئت اتهامیه دادگاه استان محل دیوان حرب در تحت ریاست دادرسی کشوری رئیس هیئت اتهامیه دادگاه استان و کارمندی يك نفر مستشار که از قضات کشوری است و يك سرهنگ دوم یا سرهنگ که برای مدت یکسال از طرف فرمانده ناحیه نظامی انتخاب میگردد رسیدگی میشود.

ج - هیئت اتهامیه برای تفتیش تحقیقات باز پرس و اظهار نظر نسبت بقرارهای مجرمیت صادره از طرف باز پرس در امور جنائی - این هیئت که یکی از شعب دادگاه استان بوده و در آن قرارهای باز پرس نسبت بامور جنائی قبل از احاله پرونده بدادگاه طرح و رسیدگی میشود تا در صورت توجه اتهام به متهم پرونده بدادگاه جنائی احاله شود در حقیقت مرحله دوم باز پرس محسوب میشود (بموجب قانون اصول محاکمات جزائی در ایران چنین هیئتی وجود ندارد) در فرانسه در مورد جرائم نظامی که از درجه جنایت باشند هیئت اتهامیه که بایستی قرارهای باز پرس قبل از ارجاع بدیوان حرب در آن مطرح شود همان هیئت اتهامیه دادگاه کشوری استان محل دیوان حرب است که در تحت ریاست دادرس کشوری رئیس هیئت اتهامیه و کارمندان يك نفر مستشار و يك سرهنگ یا سرهنگ دوم که برای مدت یکسال از طرف فرمانده ناحیه نظامی انتخاب میشود میباشد.

۸ - ایجاد رسته قضائی و تعلیم افسران متخصص برای انجام مشاغل قضائی.

از مهم ترین وسائل بهبود و تکامل سازمان دادرسی نظامی تکمیل اطلاعات قضائی افسران و کارمندی است که عهده دار انجام مشاغل مزبور در ارتش میباشد مخصوصاً افسرانیکه در مراحل اولیه دادرسی از قبیل باز پرس و دادستانی انجام وظیفه مینمایند بایستی اطلاعات قضائی بقدر کفایت دارا باشند.

چون نظارت و مراقبت در اجرای قانون بمعهد دادستان ها بوده و مأمور جلوگیری از هر گونه انحرافات عمدی و سهوی در جریان دادرسی میباشد بدین جهت در اغلب ارتش ها افسران یار که نظامی از بین لیسانسیه های حقوق انتخاب میشوند و از چندسال پیش باین طرف صنف جدیدی در ارتش فرانسه بنام صنف قضائی نظامی متشکل از افسرانیکه دارای پایه لیسانس در حقوق میباشد جهت اداره امور دادرسی نظامی ایجاد شده است.